

NATALIA JAŚKIEWICZ

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu

ZRÓŻNICOWANIE POZIOMU ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO GMIN W OBSZARZE FUNKCJONALNYM NOWEGO SĄCZA

Abstract: A Diversity of Socio-economic Development Level of Municipalities in Functional Area of Nowy Sącz. Socio-economic situation of a territorial unit depends on financial and factual potential, social resources, condition of environment and the way of using those factors in space. The main goals of this article are to: define the level of socio-economic development in particular municipalities of Urban Functional Area of the sub-regional centre of Nowy Sącz over the period 2011 and 2016 and explore relations between the level of exploring phenomenon and the size of change. Data used in analysis come from Local Data Bank and calculations were made by using economic analysis method. To conclusions connected with the level of socio-economic development in municipalities of Urban Functional Area of the sub-regional centre of Nowy Sącz incl.: in both analysing periods was big difference between the highest and the lowest level of socio-economic development in municipalities of Urban Functional Area; in 26 units of Urban Functional Area were noticed improvement and in 11 deterioration of socio-economic situation; units with lower level of development in 2011 are marked with higher dynamic of growth of exploring phenomenon, and *vice versa*, the influence of Nowy Sącz on the nearest surroundings is growing.

Keywords: Socio-economic development, urban functional area.

Wprowadzenie

W Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 [KPZK 2030] obszar funkcjonalny definiowany jest jako zwarty układ przestrzenny składający się z funkcjonalnie powiązanych terenów, charakteryzujących się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi, jednolitymi celami rozwoju [KPZK 2030, s. 181]. Obszar funkcjonalny wiąże się z teorią obszarów węzłowych, których granice wyznaczone są na podstawie zasięgu oddziaływania jego centrum. Integralnymi częściami obszaru są centrum (ośrodek miejski) oraz strefa wpływów (tzw. peryferie). Obie części pełnią ważne, uzupełniające się funkcje, które wynikają ze zróżnicowania poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego [Kuciński 2004, s. 114].

Sytuacja społeczno-gospodarcza jednostki terytorialnej zależy od istniejącego potencjału finansowo-rzeczowego, zasobów społecznych, stanu środowiska, oraz wykorzystania tych czynników w przestrzeni.

Celem opracowania jest określenie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych gmin MOF ośrodka subregionalnego Nowego Sącza¹ w latach 2011 i 2015 oraz zbadanie relacji między poziomem badanego zjawiska a wielkością jego zmiany.

Do wyznaczenia poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego wykorzystano dane pochodzące z banku danych lokalnych (BDL), a wyliczeń dokonano stosując metodę sum standaryzowanych [Dziechciarz 2002, s. 289].

1. Istota rozwoju społeczno-gospodarczego

Rozwój jest wynikiem pozytywnych zmian wzrostu ilościowego i postępu jakościowego w systemach gospodarczych, społecznych i przyrodniczych [Strzelecki 2011, s. 13]. Rozwój to proces kierunkowych zmian czegoś lub kogoś, o charakterze długotrwałym. Inna interpretacja tego pojęcia wskazuje, że jest to proces przemian, w toku którego dany obiekt przechodzi od form i stanów prostych, mniej złożonych do form bardziej złożonych, doskonalszych pod określonymi względami. Tak rozumiany rozwój zbliżony jest do pojęcia *postępu*, który z kolei ściśle wiąże się z takimi określeniami, jak: postępowość, progresywność, zmiana na lepsze, ulepszanie, doskonalenie, rozwijanie się w czasie [Siemiński 1994, s. 1-3].

Rozwój społeczno-gospodarczy jest pojęciem trudnym do określenia, ponieważ obejmuje zjawiska dotyczące elementów społecznych, ekonomicznych i środowiskowych. Dlatego w szerokim ujęciu rozwój ten można rozpatrywać na trzech jego głównych płaszczyznach [Kogut-Jaworska 2008, s. 11]:

- w sferze społecznej,
- w sferze gospodarczej,
- w sferze ekologiczno-przestrzennej.

Rozwój *w sferze społecznej* rozumiany jest jako poprawa standardu życia mieszkańców, poziomu ich wykształcenia, świadomości obywatelskiej oraz osobistej kultury. Wyrazem rozwoju dokonującego się w tej sferze powinien być wzrastający poziom poczucia odpowiedzialności za wspólne sprawy o charakterze publicznym. *W sferze gospodarczej*, rozwój lokalny przejawia się w rozwijaniu indywidualnej i zbiorowej przedsiębiorczości z wykorzystaniem miejscowych zasobów (surowców, siły roboczej, krajobrazu). Natomiast *w sferze ekologiczno-przestrzennej (środowiskowej)*, dominujące znaczenie ma poszanowanie walorów środowiska przyrodniczego oraz staranne kreowanie ładu przestrzennego na obszarach zurbanizowanych.

¹ Od stycznia 2015 r. badany obszar stanowi odrębny podregion (NTS-3).

2. Miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego Nowego Sącza jako obiekt badań

KPZK 2030 wskazuje następujące typy obszarów funkcjonalnych [KPZK 2030, s.181-186]:

- miejskie,
- wiejskie,
- obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej,
- obszary kształtowania potencjału rozwojowego,
- obszary funkcjonalne wymagające rozwoju nowych funkcji z użyciem instrumentów właściwych polityce regionalnej.

Miejski obszar funkcjonalny (MOF) to układ osadniczy ciągły przestrzennie i złożony z odrębnych administracyjnie jednostek obejmujący zwarty obszar miejski wraz z powiązaną z nim funkcjonalnie strefą zurbanizowaną [KZPZ 2030, s. 178].

Na potrzeby delimitacji MOF wyodrębnić można następujące typy ich ośrodków centralnych:

- ośrodki wojewódzkie, w tym metropolitarne (obszary metropolitarne),
- ośrodki regionalne,
- ośrodki subregionalne,
- ośrodki lokalne.

W woj. małopolskim istnieją trzy miasta subregionalne (Kraków, Tarnów i Nowy Sącz) i odpowiednio trzy odpowiadające im obszary funkcjonalne [Domański, Noworól 2010, s. 544]. Należy zauważyć, że biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców, obszar funkcjonalny Krakowa jest znacznie większy od pozostałych, oraz że najwyższy współczynnik wielkości na poziomie ponadlokalnym występuje w obszarze funkcjonalnym Nowego Sącza.

Tabela 1

Obszary funkcjonalne miast woj. małopolskiego według liczby mieszkańców

Miasto	Liczba mieszkańców w tys.	Wielkość obszaru funkcjonalnego (liczba mieszkańców) na poziomie w tys.			Współczynnik wielkości na poziomie	
		lokalnym	ponadlokalnym	subregionalnym	lokalnym	ponadlokalnym
Kraków	736	897	1047	2242	1,22	1,42
Tarnów	115	187	209	468	1,63	1,82
Nowy Sącz	85	173	310	457	2,05	3,67

Źródło: [Domański, Noworól 2010, s. 546].

MOF ośrodka subregionalnego Nowego Sącza zlokalizowany jest w południowo-wschodniej części regionu i składa się z miasta Nowego Sącza oraz trzech powiatów

ziemskich: gorlickiego, limanowskiego i nowosądeckiego (łącznie 39 jednostek). Miasto Nowy Sącz położone jest wewnątrz powiatu ziemskiego, a pozostałe powiaty leżą odpowiednio na zachód i wschód od niego, obejmując powierzchnię ponad 3500 km².

Zakres terytorialny MOF ośrodka subregionalnego Nowego Sącza zaprezentowano na ryc. 1. natomiast w tab. 2. dokonano zestawienia tych jednostek.

Ryc. 1. MOF ośrodka subregionalnego Nowego Sącza

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL.

Tabela 2

Jednostki terytorialne MOF ośrodka subregionalnego Nowego Sącza

Lp.	Gmina	Ludność	Powierzchnia (ha)	Status
1	Gorlice	17150	10286	gmina wiejska
2	Lipinki	6789	6646	
3	Łużna	8376	5627	
4	Moszczenica	4889	3762	
5	Ropa	5364	4911	
6	Sękowa	5029	19480	
7	Uście gorlickie	6780	28780	
8	Biecz	16988	9825	gmina miejsko-wiejska
9	Bobowa	9636	4977	
10	Gorlice (miasto)	28121	2353	gmina miejska

Lp.	Gmina	Ludność	Powierzchnia (ha)	Status
11	Dobra	9882	10991	gmina wiejska
12	Jodłownik	8475	7219	
13	Kamienica	7774	9518	
14	Laskowa	7965	7248	
15	Limanowa	24740	15223	
16	Łukowica	9834	6965	
17	Mszana Dolna	17417	17002	
18	Niedźwiedź	7240	7422	
19	Słopnice	6529	5685	
20	Tymbark	6499	3270	
21	Limanowa (miasto)	15092	1870	gmina miejska
22	Mszana Dolna (miasto)	7885	2710	
23	Chelmiec	27501	11197	gmina wiejska
24	Gródek n/Dunajcem	9173	8819	
25	Grybów	24673	15315	
26	Kamionka Wielka	10123	6498	
27	Korzenna	14235	10695	
28	Łabowa	5854	11915	
29	Łącko	16152	13295	
30	Łososina Dolna	10746	8476	
31	Nawojowa	8451	5021	
32	Podegrodzie	12771	6473	
33	Rytko	3857	4190	
34	Krynica-Zdrój	16868	14513	gmina miejsko-wiejska
35	Muszyna	11674	14144	
36	Piwniczna-Zdrój	10649	12646	
37	Stary Sącz	23395	10088	gmina miejska
38	Grybów (miasto)	6051	1695	
39	Nowy Sącz	83820	5758	miasto na prawach powiatu

Źródło: Opracowanie własne.

3. Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej MOF Nowy Sącz

Pomiar poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego jest niełatwym zadaniem, a wynika to z kilku powodów. Przede wszystkim problemem jest sama operacjonalizacja terminu *poziom rozwoju* oraz dostępność jednolitych danych na określonym poziomie.

W celu określenia poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych gmin MOF ośrodka subregionalnego Nowego Sącza w latach 2011 i 2015, oraz aby zbadać relację między poziomem badanego zjawiska a wielkością jego zmiany, dokonano szczegółowej analizy dostępnych danych statystycznych. Biorąc pod uwagę ograniczenia dostępności jednolitych danych agregowanych na poziomie gminy wybrano cechy, które są istotne do określania poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, niemniej jednak, ze względu na szeroki wachlarz czynników rozwoju nie wyczerpują one w pełni badanego zjawiska. Należy zauważyć, że analizując cechy brano pod uwagę, aby reprezentowały trzy podstawowe aspekty rozwoju społeczno-gospodarczego (gospodarczy, społeczny i ekologiczny). Wyselekcjonowano następujące mierniki szczegółowe poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego dla MOF ośrodka subregionalnego Nowego Sącza, obejmujące lata 2011 i 2015²:

- X_1 – udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym,
- X_2 – liczba podmiotów gospodarczych na 10 000 ludności,
- X_3 – udział podmiotów wyrejestrowanych do ogólnej liczby podmiotów,
- X_4 – dochody własne budżetu jst *per capita*,
- X_5 – udziały w PIT (stanowiące dochód jst) *per capita*,
- X_6 – udziały w CIT (stanowiące dochód jst) *per capita*,
- X_7 – udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem budżetu jst,
- X_8 – wartość projektów dofinansowanych z UE *per capita*,
- X_9 – liczba pracujących na 1000 ludności,
- X_{10} – udział ludności w wieku produkcyjnym do liczby ludności ogółem,
- X_{11} – wskaźnik obciążenia demograficznego,
- X_{12} – liczba małżeństw na 1000 ludności,
- X_{13} – współczynnik feminizacji,
- X_{14} – przyrost naturalny na 1000 ludności,
- X_{15} – liczba mieszkań na 1000 mieszkańców,
- X_{16} – czytelnicy bibliotek na 1000 mieszkańców,
- X_{17} – liczba przychodni na 1000 mieszkańców,
- X_{18} – wydatki na ochronę zdrowia do wydatków ogółem budżetu jst,

² W celu zapewnienia porównywalności w czasie cech wyrażanych wartościowo, dokonano ich odpowiedniej „waloryzacji” sprowadzając do wartości w cenach stałych 2015 r. Dokonano tego na podstawie skonstruowanego wskaźnika deflacji bazującego na porównywaniu PKB w cenach stałych i bieżących w 2011 i 2015 r.

- X_{19} – liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców,
- X_{20} – ludność na km^2 ,
- X_{21} – odpady zmieszane na 1 mieszkańca,
- X_{22} – udział korzystających z instalacji kanalizacyjnej w ogólnej liczbie mieszkańców,
- X_{23} – zużycie wody na 1 mieszkańca,
- X_{24} – ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia w przeliczeniu na 1 mieszkańca,
- X_{25} – wydatki budżetu jst na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu oraz na ochronę wód w przeliczeniu 1 mieszkańca,
- X_{26} – saldo migracji na 1000 mieszkańców³.

Ze zbioru mierników szczegółowych, zostały wyeliminowane te, które są ze sobą wysoko skorelowane. W tym celu wykorzystano metodę dendrytu, określając wartość krytyczną współczynnika korelacji na poziomie $r_k = 0,52$.

Cechami wybranymi do dalszego postępowania są wskaźniki: $X_1, X_7, X_8, X_{10}, X_{22}, X_{26}$.

W celu przedstawienia wniosków dotyczących sytuacji społeczno-gospodarczej gmin MOF ośrodka subregionalnego Nowego Sącza wyznaczono miary syntetyczne badanego zjawiska w 2011 i w 2015 r. Wybrana została metoda sum standaryzowanych [Dziechciarz 2002, s. 289]. Standaryzację cech przeprowadzono metodą mini-max⁴.

Celem oceny sytuacji społeczno-gospodarczej jest nie tylko ukazanie zróżnicowania przestrzennego zjawiska w badanym obszarze funkcjonalnym, ale także uchwycenie procesu zmian, dlatego obliczeń dokonano w ramach tzw. obiektookresów, co oznacza, że przedmiotem analizy nie jest 39, lecz 78 jednostek (39 jednostek x 2 lata). Macierz informacji dla obiektookresów składa się z dwóch, następujących po sobie bloków.

Pierwszy blok tworzą dane dotyczące wszystkich cech w poszczególnych jednostkach dla 2011 r., a drugi dla 2015 r. Zastosowanie takiej procedury zapewnia porównywalność wyliczeń w czasie. Wyniki przeprowadzonej analizy zaprezentowano w tab. 3.

³ Ze względu na bardzo duże wahania wartości tej cechy, zdecydowano przyjąć, że dla 2011 r. będą to wartości średnie z lat 2010-2012 zaś dla 2015 r. średnie z lat 2013-2015.

⁴ $d_i = \sum_{j=1}^n t_{ij}$

gdzie:
 $t_{ij} = \frac{X_{ij} - X_{\min}}{X_{\max} - X_{\min}}$ dla stymulant, $t_{ij} = \frac{X_{\max} - X_{ij}}{X_{\max} - X_{\min}}$ dla destymulant

d_i – miara rozwoju i-tej jednostki terytorialnej

x_{ij} – wartość j-tej cechy dla i-tej jednostki terytorialnej

t_{ij} – wartości standaryzowane cech

Tabela 3

Poziom rozwoju społeczno-gospodarczego gmin MOF

rok 2011			rok 2015					
Lp.	jednostka	d _i	Lp.	jednostka	d _i	Lp.	jednostka	różnica d _i 2015-2011
1	Sękowa	3,96	1	Chelmiec	4,06	1	Chelmiec	1,46
2	Krynica-Zdr	3,64	2	Sękowa	3,80	2	Stopnice	0,89
3	Muszyna	3,62	3	Nowy Sącz	3,66	3	Podegrodzie	0,88
4	Gorlice (m)	3,54	4	Nawojowa	3,38	4	Kamienica	0,86
5	Rytro	3,27	5	Muszyna	3,37	5	Niedźwiedź	0,83
6	Nowy Sącz	3,24	6	Krynica-Zdr	3,35	6	Grybów	0,53
7	Uście Gorlickie	3,23	7	Kamionka Wlk	3,15	7	Kamionka Wlk	0,53
8	Gródek n/ D	3,19	8	Gródek n/D	3,13	8	Korzenna	0,52
9	Nawojowa	3,09	9	Stary Sącz	3,11	9	Mszana Dln	0,52
10	Moszczenica	3,07	10	Gorlice (m)	3,04	10	Lipinki	0,48
11	Mszana Dolna (m)	3,06	11	Gorlice	3,02	11	Nowy Sącz	0,42
12	Gorlice	2,90	12	Uście Gorl	2,99	12	Łukowica	0,41
13	Stary Sącz	2,74	13	Lipinki	2,97	13	Ropa	0,41
14	Grybów (m)	2,65	14	Podegrodzie	2,94	14	Limanowa (m)	0,40
15	Biecz	2,64	15	Moszczenica	2,88	15	Stary Sącz	0,36
16	Kamionka Wlk	2,63	16	Mszana Dolna (m)	2,84	16	Tymbark	0,34
17	Chelmiec	2,60	17	Limanowa (m)	2,73	17	Dobra	0,33
18	Łącko	2,50	18	Biecz	2,67	18	Nawojowa	0,29
19	Bobowa	2,50	19	Korzenna	2,62	19	Łużna	0,23
20	Lipinki	2,49	20	Piwniczna-Zdr	2,61	20	Laskowa	0,17
21	Piwniczna-Zdr	2,46	21	Niedźwiedź	2,56	21	Limanowa	0,17
22	Jodłownik	2,39	22	Bobowa	2,55	22	Piwniczna-Zdr	0,15
23	Łososina Dln	2,35	23	Rytro	2,54	23	Łososina Dln	0,13
24	Limanowa (m)	2,33	24	Ropa	2,52	24	Gorlice	0,12
25	Łabowa	2,30	25	Dobra	2,51	25	Łabowa	0,10
26	Laskowa	2,25	26	Jodłownik	2,48	26	Jodłownik	0,09
27	Dobra	2,19	27	Grybów	2,48	27	Bobowa	0,05
28	Ropa	2,11	28	Łososina Dln	2,47	28	Biecz	0,03
29	Korzenna	2,11	29	Łącko	2,46	29	Łącko	-0,04

rok 2011			rok 2015					
Lp.	jednostka	d_i	Lp.	jednostka	d_i	Lp.	jednostka	różnica d_i 2015-2011
30	Podegrodzie	2,07	30	Kamienica	2,45	30	Gródek n/D	-0,06
31	Limanowa	1,97	31	Laskowa	2,42	31	Sękowa	-0,16
32	Grybów	1,95	32	Łabowa	2,40	32	Moszczenica	-0,19
33	Łużna	1,94	33	Mszana Dln	2,35	33	Mszana Dolna (m)	-0,23
34	Mszana Dln	1,84	34	Grybów (m)	2,27	34	Uście Gorl	-0,24
35	Niedzwiedź	1,73	35	Słopnice	2,19	35	Muszyna	-0,25
36	Kamienica	1,59	36	Łużna	2,17	36	Krynica-Zdr	-0,30
37	Tymbark	1,52	37	Limanowa	2,13	37	Grybów (m)	-0,38
38	Słopnice	1,30	38	Tymbark	1,87	38	Gorlice (m)	-0,50
39	Łukowica	1,28	39	Łukowica	1,69	39	Rytró	-0,74

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonej analizy.

Analizując uzyskane wyniki, należy wskazać, że w 2011 r. najwyższy poziom rozwoju społeczno-gospodarczego wystąpił w gminie Sękowa (poziom wskaźnika 3,96). Niewiele niższy poziom miał miejsce w gminach Krynica-Zdrój, Muszyna oraz w mieście Gorlice, w których wartości wskaźnika wynosiły kolejno: 3,67; 3,62 i 3,54. Najniższy poziom wskaźnika wystąpił w gminie Łukowica (1,28). Należy dodać, że w 2011 r., powstała istotna różnica (tj. 2,68) między poziomem wskaźnika oznaczającym najwyższy oraz najniższy poziom rozwoju społeczno-gospodarczego. Współczynnik zmienności poziomu wskaźnika syntetycznego w 2011 r. wynosił 26,25%, co oznacza, że w MOF występuje duże zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego.

Najwyższy poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, w 2015 r., wystąpił w gminie Chełmiec (poziom wskaźnika 4,06), a nieco niższy w gminie Sękowa (3,80) w Nowym Sączu (3,66) oraz w gminach Nawojowa (3,38), Muszyna (3,37) i Krynica-Zdrój (3,35). Tak jak w 2011 r., najniższy poziom rozwoju społeczno-gospodarczego wystąpił w gminie Łukowica (1,69). Podobnie jak w 2011, także w 2015 r. wystąpiła istotna różnica (2,37) między poziomem wskaźnika oznaczającym najwyższy oraz najniższy poziom rozwoju społeczno-gospodarczego. Współczynnik zmienności poziomu wskaźnika syntetycznego w 2015 r. wynosi 18,49%, co oznacza, że w MOF występuje, co prawda nieco niższe niż w 2011 r., ale nadal znaczne zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego.

Analizując zmiany wskaźnika określającego poziom rozwoju społeczno-gospodarczego w MOF, należy zaznaczyć, że największa dodatnia zmiana (tj. zmiana oznaczająca poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej) wystąpiła w gminie Chełmiec. Na-

leży dodać, że odnotowany w gminie Chełmiec wynik blisko dwukrotnie przewyższa wynik gminy Słopnicze, w której zmiana poziomu badanego zjawiska wyniosła 0,89. Poza Chełmcem i Słopnicami, jeszcze w 26 jednostkach odnotowano dodatnią zmianę poziomu wskaźnika, co oznacza poprawę poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego w tych jednostkach. W pozostałych 11 jednostkach, wystąpiła ujemna różnica, przy czym największy spadek poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego wystąpił w Rytrze (-0,74).

Przestrzenne zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego gmin MOF, w poszczególnych latach, przedstawiono na ryc. 2 i 3.

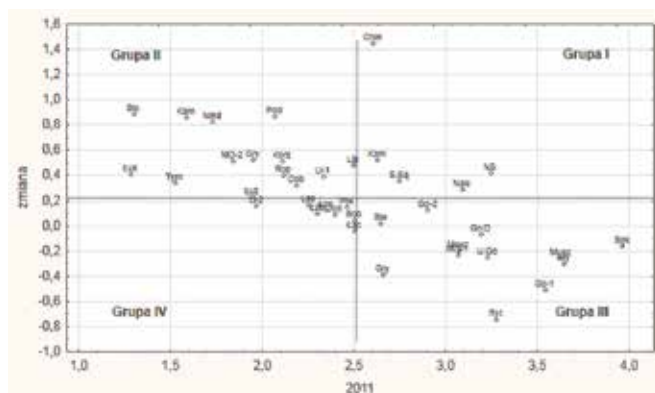
Ryc. 2. Przestrzenne zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego gmin MOF w 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonej analizy (ryc. 2-5).

Ryc. 3. Przestrzenne zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego gmin MOF w 2015 r.

W dalszej części rozważono relację zachodzącą między dwoma wielkościami (parametrami): poziomem rozwoju gmin MOF w 2011 r. oraz wielkością zmian rozwoju między latami 2011 i 2015. Chodziło o zobrazowanie rozkładu dynamiki zmian względem poziomu zarejestrowanego w 2011 r., przyjętym jako rok wyjściowy badanego okresu. W sposób graficzny, rozkład zmian prezentuje ryc. 4.

Ryc. 4. Rozkład relacji: poziom rozwoju społeczno-gospodarczego gmin MOF w 2011 r. oraz zmiany w poziomie rozwoju 2011-2015⁵

Tabela 4

Grupy gmin MOF

I. Wysoki poziom duży wzrost	II. Niski poziom duży wzrost	III. Wysoki poziom mały wzrost	IV. Niski poziom mały wzrost
Nowy Sącz Nawojowa Stary Sącz Kamionka Wielka Chelmiec	Lipinki Limanowa (m) Dobra Ropa Korzenna Podegrodzie Grybów Łużna Mszana Dolna Niedzwiedź Kamienica Tymbark Słupnice Łukowica	Sękowa Krynica-Zdrój Muszyna Gorlice (m) Rytko Uście Gorlickie Gródek nad Dunajcem Moszczenica Mszana Dolna (m) Gorlice Grybów Biecz	Łącko Bobowa Piwniczna-Zdrój Jodłownik Łososina Dolna Łabowa Laskowa Jodłownik Limanowa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonej analizy.

W wyniku analizy przedstawionych relacji dokonano wyodrębnienia czterech grup gmin (tab. 4.), charakteryzujących się kolejno:

- I grupa: wysokim poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego oraz dużym wzrostem,
- II grupa: niskim poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego, ale dużym wzrostem,

⁵ Użyte na rycinie nazwy punktów są pierwszymi literami nazw badanych gmin.

- III grupa: wysokim poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego, ale małym wzrostem,
- IV grupa: niskim poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego oraz niskim wzrostem.

Ryc. 5. Przestrzenny rozkład wyodrębnionych grup gmin MOF

Grupą, w której znalazło się najwięcej jednostek, (14), jest grupa II, czyli charakteryzująca się niskim poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego, ale dużym wzrostem, a najmniej, bo zaledwie pięć jednostek, w grupie I charakteryzującej się zarówno wysokim poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego, jak i dużym wzrostem badanego zjawiska. Większość jednostek z I grupy, koncentruje się wokół ośrodka centralnego MOF. Jedynie gmina Stary Sącz nie jest zlokalizowana w bezpośrednim otoczeniu tego ośrodka.

Należy dodać, że współczynnik korelacji między poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego a wielkością zmiany zjawiska wynosi $-0,64$, co oznacza, że jednostki o niższym poziomie rozwoju w roku wyjściowym (2011) cechują się wyższą dynamiką wzrostu badanego zjawiska, i odwrotnie.

Wnioski

Przedstawione wyliczenia prowadzą do kilku istotnych wniosków związanych z poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego w gminach MOF ośrodka subregionalnego Nowego Sącza:

- W 2011 r. najwyższy poziom rozwoju społeczno-gospodarczego w gminach MOF wystąpił w Słopnicach, a nieco niższy w gminach Krynica Zdrój, Muszyzna i mieście Gorlice, natomiast najniższy poziom wystąpił w gminie Łukowica.
- W 2015 r. najwyższy poziom rozwoju społeczno-gospodarczego w gminach MOF wystąpił w Chełmcu, niewiele niższy w gminie Sękowa i mieście Nowy Sącz, natomiast najniższy poziom, analogicznie jak w 2011 r., wystąpił w gminie Łukowica.
- Zarówno w 2011, jak i w 2015 r., odnotowano znaczną różnicę między poziomem wskaźnika określającym najwyższy oraz najniższy poziom rozwoju społeczno-gospodarczego w gminach MOF.

- W 2011 r. wystąpiło duże zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego w gminach MOF, natomiast w 2015 r. zróżnicowanie było nieco niższe niż w 2011 r., ale nadal znaczne.
- W 26 jednostkach MOF odnotowano poprawę (dodatnia różnica poziomu wskaźnika z 2015 i 2011 r.), a w 11 pogorszenie (ujemna różnica) sytuacji społeczno-gospodarczej.
- Największa dodatnia różnica wskaźnika określającego poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, wystąpiła w gminie Chełmiec.
- Największa ujemna różnica wystąpiła w gminie Rytno.
- Wysoki ujemny współczynnik korelacji między poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego a wielkością zmiany zjawiska oznacza, że jednostki o niższym poziomie rozwoju w roku wyjściowym (2011) cechują się wyższą dynamiką wzrostu badanego zjawiska, i odwrotnie.
- Większość gmin należących do grupy I (czyli te, które charakteryzują się zarówno wysokim poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego, jak i dużym wzrostem badanego zjawiska) koncentruje się wokół ośrodka centralnego MOF, może to oznaczać, że następuje wzrastające oddziaływanie Nowego Sącza na najbliższe otoczenie.

Literatura

- Domański B., Noworól A., 2010, *Badanie funkcji, potencjału oraz trendów rozwojowych miast w Województwie Małopolskim*. Badanie realizowane na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, Departament Polityki Regionalnej w ramach projektu systemowego PO Kapitał Ludzki, Kraków.
- Dziechciarz J. (red), 2002, *Ekonometria. Metody, przykłady, zadania*. Wyd. AE we Wrocławiu, Wrocław.
- Kogut-Jaworska M., 2008, *Instrumenty interwencjonizmu lokalnego w stymulowaniu rozwoju gospodarczego*. CeDeWu Sp. z o.o., Warszawa.
- KPZK 2030 zał. do Uchwały Nr 239 Rady Ministrów z 13 grudnia 2011 w sprawie przyjęcia KPZK 2030, Warszawa 27 kwietnia 2012.
- Kuciński K., 2004, *Geografia ekonomiczna*. Wyd. SGH, Warszawa.
- Siemiński J. I., 1994, *Koncepcja rozwoju lokalnego*. Biuro Planowania Regionalnego z siedzibą w Warszawie, CUP, Warszawa.
- Strzelecki Z. (red.), 2011, *Gospodarka regionalna i lokalna*. Wyd. SGH, Warszawa.